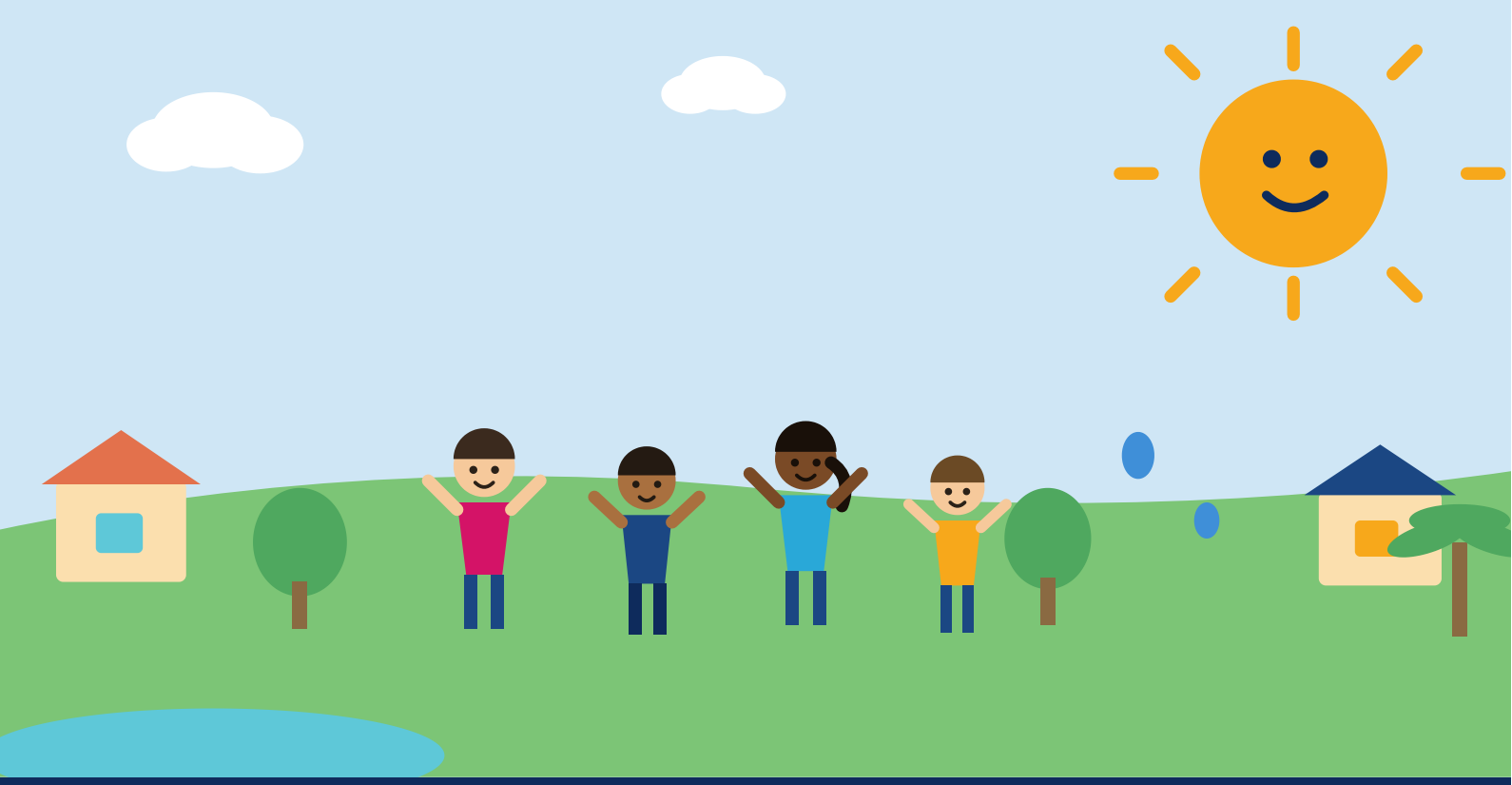

BİR ROTARY BARIŞ BURSU TOPLUMSAL DEĞİŞİM GİRİŞİMİ

Kolaylaştırıcı Rehberi

Muhtemelen bunu okuyorsunuz çünkü biri sizden çocuklarla bir oturum yürütmenizi istedi ve siz işin ne gerektirdiğine bakmadan evet dediniz. Bu rehber sizi oraya götürecektir.

İKLİM EYLEM KAHRAMANLARI • CLIMATEACTIONHEROES.ORG

Rotaract ve Interact

STK'lar ve öğretmenler

Gençlik çalışanları

10-18 yaş

Çevrimdışı ve çevrimiçi

Bu kitap İklim Şampiyonları El Kitabı'nın eşlikçisidir. İki kitap aynı etkinlik kodlarını ve aynı başlıkları paylaşır; çocukların kitabı "bkz. Kolaylaştırıcı Rehberi O4" dediğinde, otuz çocuk beklerken oturumun ortasında bile doğru sayfayı birkaç saniyede bulabilirsiniz.

Bunu kullanmak için hiç kolaylaştırıcılık deneyiminiz olması gerekmiyor. Ama sayfa 2 ve 3'e ihtiyacınız var; ikisi birlikte yaklaşık on dakika sürer.

Çocukları güvende tutan on şey

Bunun gibi çoğu rehberde çocuk koruma arkalarında bir yerde, herkesin okumaya niyetlendiği ve nedense hiç okumadığı bir bölümde durur. Bizimki 17. bölümdedir ve ayrıntılıdır. Ama siz büyük ihtimalle bunu oturumdan bir akşam önce, yarın çocuklar beklenirken okuyorsunuz; bu yüzden en çok önem taşıyan on şey bunun yerine burada, gerçekten açacağınız ilk sayfada.

Hiçbiri karmaşık değil. Çoğu tek bir alışkanlığa iniyor: bir çocuğu, etkinliğinize katılabilmek için hayatıyla ilgili bir şeyi açıklamak zorunda bırakmayın.

BUNU YAPIN

- 1 Bir çocuktan asla travma, yerinden edilme, yoksulluk, hastalık, âdet ya da aile durumunu açıklamasını istemeyin. Ne ısınma olarak, ne örnek olarak.
- 2 Eşitsizlikle ilgili her senaryo için hayalî karakterler kullanın. Kartlar El Kitabı sayfa 27'de.
- 3 Size bir şey açıklanırsa ev sahibi kuruluşun çocuk koruma sürecini izleyin. Gitmeden önce bunun ne olduğunu öğrenin.
- 4 Bir çocuğu ailesinin aldığı, yaktığı, attığı ya da alamadığı şey yüzünden utandırmayın.
- 5 İsimleri, yüzleri, kayıtları ve tam konumları koruyun. Fotoğraf için rıza, oturum sırasında değil, öncesinde okulla ya da STK ile kararlaştırılır.
- 6 Sarsıcı afet görüntüsü olmaz. Asla. Ne bir şeyi anlatmak için, ne dikkat çekmek için.
- 7 Çevrimiçi: kayıt yok, çocukların çizimlerinin ekran görüntüsü yok, birebir özel mesaj yok, kamera zorunluluğu yok.
- 8 Ayrı odalar yalnızca ev sahibi kuruluşun denetimi ve platform kontrolleri buna uygunsa.
- 9 Bir çocuk sıkıntıya girerse etkinliği durdurun. Değerlendirmeye zorlayarak devam etmeyin. Sakinleştirin, destekleyin, sonra devam edip etmeyeceğinize karar verin.
- 10 Her zor konuyu, bir kişinin yapabileceği gerçekçi bir şeyle ve başka kimin sorumlu olduğuyla bitirin.

Su Deposu bir muhakeme gerektirir. Çocuklardan kitleyi canlandırmalarını ister. Çocukların yerinden edilme ya da gerçek bir kitle yaşadığı yerlerde oyun bunu geri getirebilir. O4'teki daha yumuşak versiyonu kullanın, önce küçük bir grupta deneyin ve nasıl durduracağınızı bilin.

Başta yüksek sesle söylenecek bir cümle. Gruba, herkesin herhangi bir etkinliğe katılmamayı seçebileceğini, gerekçe göstermeden ve odadan çıkmadan, söyleyin. Size beş saniyeye mal olur ve odadaki en sessiz çocuğa bütün oturum boyunca kullanabileceği bir kapı verir.

Peki, yarın

İlk oturumunuz

Artık neyi koruyacağınızı biliyorsunuz. Geriye herkesin asıl kaygılandığı kısım kalıyor: kırk beş dakika boyunca orada durup ne yapacaksınız. Sandığınızdan az ve başlamak için bu kitabın geri kalanına ihtiyacınız yok.

YAPIN	NEDEN ÖNEMLİ
1 Sayfa 2'yi ve bu sayfayı okuyun.	Çocuk koruma artı plan. Yaklaşık on dakika.
2 İki etkinlik seçin: O1 Dünyanı Çiz, sonra O4 Su Deposu.	Bu ikisi gerçek oturumlarda en iyi dayandı; biri üstüne konuşulamayacak kadar gürültülü bir odadaydı.
3 El Kitabı sayfa 26'daki rol kartlarını kesin. 30-40 küçük nesne bulun.	Şişe kapağı, taş ve yırtık kâğıt işinizi görür. Hiçbir şey satın almayın.
4 İki saat değil, 45 dakika için planlayın.	Pilottaki her oturum planlanandan kısa sürdü. Her biri.
5 Başka bir gönüllüyle bir kez prova yapın.	İlk pilot oturumda eğitimli gönüllüler açık tartışmaya kaydı ve ana etkinlikten önce süre bitti. Tek bir prova bunu önler.

45 dakikalık versiyon

DAKİKA	NE OLUYOR	AŞAMA
0-4	Karşılama, temel kurallar, katılmama hakkı	FARK ET
4-14	O1 Benim Yerim: Dünyanı Çiz	FARK ET
14-38	O4 Su Deposu, değerlendirme dahil	BİRLİKTE ÇALIŞ
38-45	Kapanış: fark ettiğim bir şey, birlikte yapabileceğimiz bir şey	DÜŞÜN

Değerlendirmeyi koruyun. Süreniz azalıyorsa bir etkinliği kesin, değerlendirmeyi asla. Öğrenme etkinlikte olmaz. Ondan sonraki konuşmada olur.

Ve yapmadığınız şey üzerine bir söz. Ders anlatmıyorsunuz, kimseyi sınamıyorsunuz ve iklim değişikliğinin gerçek olduğunu kanıtlamak için orada değilsiniz. Bir görevi başlatırsınız, ne olduğunu izlersiniz ve sonra bunun hakkında çocukların kendilerine soracağından daha iyi sorular sorarsınız. Bütün iş budur.

Odada hiçbir şey olmadığında

İşe yarayan ikameler

O plan söylemeden birkaç şeyi varsayar: kâğıt, jeton olarak kullanılacak bir şey, insanların birbirini duyabildiği bir oda. Pek çok oturumda üçü de yoktur. Pilot, bir şey açıklamanın umutsuz olduğu kadar gürültülü bir topluluk salonunda yürüdü ve yine de işe yaradı; çünkü asıl önemli etkinliğin dört gruptan ve bir kıtlıktan başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktu.

ELİNİZDE YOKSA	BUNU KULLANIN	NOT
Su jetonu	Şişe kapağı, çakıl, demirhindi çekirdeği, yırtık kâğıt kareleri, yere tebeşir işaretleri	Önemli olan saymak. Malzeme değil.
Basılı rol kartı	Dört rolü müsvedde kâğıda yazın ya da yüksek sesle söyleyip her gruba etiketli bir nesne verin	Çocuklar rolü hatırlar. Laminasyona ihtiyaçları yok.
Kâğıt ve boya	Yere ya da duvara tebeşir, toprağa çubuk ya da haritayı ikiyeşerli olarak sesli anlatmak	O1 sözlü de yürür. Daha yavaştır ve tam olarak o kadar iyidir.
Sessiz bir oda	O4'ü kullanın. Malzeme gerektirmez ve gürültüde ayakta kalır. Önce dikkati toplamak için hareketli bir etkinlik yapın.	Delhi Laxmi Nagar'daki bir oturumda tam olarak bu yapıldı.
Dört köşe tabelası	Odanın dört köşesi, yüksek sesle adlandırılır. İşaret edin.	Müsvedde kâğıda A, B, C, D yazmak da olur.
O2 için top	Sarılmış bir çorap, bir şişe ya da halka boyunca bir tokalaşma geçirin	Mekanizma geçirmektir, nesne değil.
Güvenilir internet	Çevrimdışı planı uygulayın. Zayıf bağlantıda V etkinliklerini denemeyin.	Donan bir kolaylaştırıcı odayı 90 saniyede kaybeder.
Yeterli zaman	O1 artı O4 değerlendirmesi. 25 dakika.	Düzgün yapılmış tek etkinlik, aceleye gelmiş üçünden iyidir.

Pilotun maliyeti. Girişimin tamamı, kişisel olarak ödenen yaklaşık 990 ABD doları ile yürüdü; toplantıları, eğitimi, ikramı, kırtasiyeyi ve ulaşımı kapsıyordu. Zaten mekânı ve çocukları olan bir STK ile ortaklık bunu daha da düşürür ve önerilen model budur.

İki kitap birlikte nasıl çalışır

Buraya kadar geldiyseniz zaten düzgün bir oturum yürütebilirsiniz. Bu rehberin geri kalanı sonradan gelen sorular için: bir etkinlik neden böyle kurulmuş, bunun üstüne ne iddia edebilirsiniz ve bir konuşma planlamadığınız bir yere gittiğinde ne yapacaksınız.

İklim Şampiyonları El Kitabı çocukların tuttuğu kitaptır. Bu sizinki. Çocukların kitabı onlara ne yapacaklarını söyler; bu kitap size neden yapmaya değer olduğunu ve sınırların nerede olduğunu söyler.

EL KİTABI NE YAPAR	BU REHBER NE EKLER
Basit talimatlar, yönlendirmeler ve seçenekler verir.	Öğrenme hedefleri, kanıt sınırları, barış inşası amacı, değerlendirme tekniği.
Barış inşasını deneyimsel tutar: dinleme, adalet, müzakere, iş birliği.	Çerçeveyi açık eder; böylece ne inşa ettiğinizi bilirsiniz.
Çevrimdışı ve çevrimiçi oyunları ayırır.	Bazı yöntemlerin neden çevrimiçiye taşındığını ve Su Deposu'nun neden taşınmaması gerektiğini açıklar.
Paylaşılan sorumluluğu teşvik eder.	Gençlerin failliğini yetişkin ve kurum sorumluluğundan ayırmanıza ve göstermelik katılımdan kaçınmanıza yardım eder.

Bölüm 2: odada nasıl durulur

- Ders anlatan değil, yol gösteren olun. Açıklamadan önce sorun.
- Doğru bilim kullanın, sonra onu gündelik örneklerle ve sorulara çevirin.
- Bir çocuğu hane tüketimi yüzünden asla utandırmayın ve bunu tek başına bireysel davranışın çözeceğini ima etmeyin.
- İklim değişikliğinin çatışmaya yol açtığını öğretmeyin. İklim baskısının geçim kaynakları, eşitsizlik, hizmetler, yerinden edilme ve yönetimle nasıl etkileştiğini araştırın.
- Çocuklara fikirleri ve hakları olan katkı sunanlar olarak davranın. Koruma, hizmetler ve yapısal eylemden yetişkinler ve kurumlar sorumlu kalır.
- Anlaşmazlığı kullanın. Her kişinin neyi koruduğunu açığa çıkarın, dinleyin, müzakere edin, uygulanabilir bir ortak zemin arayın.

Daha az yapın. Daha çok dinleyin. Düşünmeyi çocuklara bırakın. Güçlü oturum, kolaylaştırıcının en çok açıkladığı oturum değildir. Katılımcıların fark ettiği, sorguladığı, karşılaştırdığı, iş birliği pratiği yaptığı ve hem kendilerinin hem de çevrelerindeki yetişkinlerin ne yapabileceğini bilerek ayrıldığı oturumdur.

Kolaylaştırmaya yetecek kadar doğru

İlk oturumunuzun bir yerinde bir çocuk size cevaplayamayacağınız bir bilim sorusu soracak. Bu herkesin başına gelir, bir başarısızlık değildir ve bunu ele alış biçiminiz onlara cevabın öğreteceğinden fazlasını öğretir. "Bilmiyorum, hadi birlikte öğrenelim" gayet iyi bir cümledir ve çocuklar bunu söyleyen yetişkine, blöf yapana kıyasla daha çok güvenme eğilimindedir.

İklim bilimci olmanız gerekmiyor. Dört şeyde haklı, geri kalan her şeyde dürüst olmanız gerekiyor.

HAVA DURUMU, İKLİM, ATIF

Hava durumu kısa vadeli atmosferik koşullardır. İklim, genellikle on yıllar üzerinden değerlendirilen daha uzun vadeli örüntüler ve ortalamalardır. Tek bir olay tek başına iklim değişikliğini göstermez. Belirli bir olayı iklim değişikliğine bağlamak, atıf adı verilen ayrı bir bilimsel iştir.

SERA ETKİSİ

Doğal sera etkisi Dünya'yı yaşama yetecek kadar sıcak tutar. İnsan faaliyeti, her şeyden önce fosil yakıt yakmak, sera gazı yoğunluklarını artırır ve ısınmayı güçlendirir.

İKLİM İLE DAHA GENİŞ ÇEVRE SORUNLARI

Atık, tıkalı giderler, güvenli olmayan su ve hava kirliliği çocuklar için önemlidir ve her örneğin nedeni iklim değişikliği değildir. Bazıları ortak etkenleri paylaşır, bazıları etkileşir. Şiddetli yağmur tıkalı bir giderin etkisini kötüleştirir. Fosil yakıt yakmak hem sera gazlarına hem de zararlı yerel hava kirlleticilerine katkıda bulunur. Kötü hizmetler bunların hepsine karşı kırılganlığı artırır. İlişkiyi tek bir şeye indirmek yerine dikkatle kolaylaştırın.

BİRBİRİNE BAĞLI ETKİLER

Sonuç zincirlerini garantili merdivenler değil, olasılıklar olarak kullanın. Sıcak öğrenmeyi, sağlığı ya da geçimi etkileyebilir ve sonuç maruziyete, altyapıya, sağlığa, gelire, hizmetlere ve uyuma bağlıdır. Bu temkin en çok, tartışma toplumsal gerilime ya da çatışmaya doğru kaydığına önem kazanır.

Benzetmenin bir sınırı var. "Battaniye" ve "sera" kullanışlıdır ve ikisi de kusurludur. Atmosfer tam olarak bir cam kavanoz gibi çalışmaz. Bir çocuk üstüne gittiğinde bunu söyleyin.

Kanıtlar bu bölge için ne diyor

Genel olarak bilim buydu. Bu ise, bu oturumların kurulduğu iki bölgede nasıl görüldüğü; sayıları nadiren yüksek sesle söyleyecek olsanız da bilmeye değer.

Onları bir soruyu cevaplamak için saklayın, bir oturumu açmak için asla. Çocukların işlerin ne kadar kötü olduğunun söylenmesine ihtiyacı yok. Çoğu zaten biliyor, çoğu kez yetişkinlerden iyi biliyor ve oradan başlamak korkuyu artırırken bir şey yapılabileceği duygusunu artırmıyor.

HİNDİSTAN	BULGU	KAYNAK
%97	Çocukların, üst üste binen iki veya daha fazla iklim ya da afet tehlikesine maruz kaldığı oran; yaklaşık 411,6 milyon. 234 milyondan fazlası üç veya daha fazlasıyla karşı karşıya. En sık görülen ikili kuraklık ile aşırı sıcak. Modellenmiş maruziyet, ölçülmüş zarar değil.	UNICEF 2026, Pandey 2026 üzerinden
54,78 milyon	2024'te, başlıca sıcak dalgaları yüzünden eğitimi kesintiye uğrayan öğrenci.	Pandey 2026
55°C	Delhi, Gandhinagar, Kharagpur ve Roorkee'de izlenen erken çocukluk merkezlerinde ölçülen en yüksek sıcaklık indeksi. Yaş termometre 25-32°C. En yaygın kirlletici partikül madde.	Jha vd. 2024, ICLEI Güney Asya
274'ün 255'i	Ocak-Eylül 2024 arasında Hindistan'ın bir yerinde aşırı hava olayı görülen gün sayısı ve 3.238 ölüm. Sayımlar çocukları değil bütün nüfusu kapsıyor ve kayıpları muhtemelen olduğundan az gösteriyor.	Pandey ve Sengupta 2024, CSE

MENA'da kanıtlar

MENA	BULGU	KAYNAK
Neredeyse 10'da 9	Çocuklar yüksek ya da çok yüksek su stresi olan bölgelerde yaşıyor.	UNICEF 2021, Running Dry
82 milyon+	Küresel ortalamadan hızlı ısınan bir bölgede yüksek ya da çok yüksek iklim riskiyle karşı karşıya çocuk.	UNICEF 2023
Toz fırtınaları	Kuveyt'te beş yıllık bir çalışma, toz fırtınası günlerinin aynı gün astım ve solunum kaynaklı hastane başvurularıyla ilişkili olduğunu buldu.	Thalib ve Al-Taiar 2012
Elektrik kesintileri	Lübnan'da enerji ve iklim şokları birçok devlet okulunu sınırlı elektrikle bıraktı.	UNICEF 2026

İki bölgeyi birleştirmeyin. Hindistan'da eğitim kesintisi genellikle okulları kapatan ya da saatleri kaydıran sıcak dalgalarını izler ve yerinden edilme çoğunlukla afet kaynaklı ve kısa vadelidir. MENA'da yerinden edilme daha çok uzun süreli silahlı çatışmaya ve zayıf kurumlara bağlıdır; toz ve kum fırtınaları da hava kirliliğine doğal bir kaynak ekler. Kanıt tabanı da MENA'da daha incedir: çocuk düzeyinde birincil çalışmalar azdır ve bölgesel veri şeffaflığı düşüktür.

Hindistan çalışmasının da bir sınırı var. 55°C ölçümleri Kuzey Hindistan'daki dört şehirden geliyor. Bunlar ülkenin tamamını temsil etmez ve öyle sunulmamalıdır.

Bu neden barış inşası sayılır

Şimdiye kadar her şey iklimle ilgiliydi. Bu, onu barış çalışmasına dönüştüren kısım ve kolaylaştırıcıların çoğunun göz gezdirip geçtiği kısım; yazık, çünkü etkinliklerin sıradan bir çevre dersi olmak yerine neden böyle kurulduğunun sebebi bu.

Bütün mesele, Ekonomi ve Barış Enstitüsü'nün barışçıl toplumları kuran ve ayakta tutan tutumlar, kurumlar ve yapılar diye tanımladığı Pozitif Barış üzerine oturuyor. Sıcak, kuraklık ve kıtlık tam da bunları yıpratıyor ve bunu erken yapıyor. Yani iklim eğitimi ile barış inşası burada üst üste yığılmış iki hedef değil. Her etkinlik çocuklara sekiz davranıştan biri ya da birkaçı üzerinde pratik yaptırır ve o sekizi asıl meseledir.

DAVRANIŞ	POZİTİF BARIŞ SÜTUNU	NEREDE
1 Dinlemek	Başkalarının haklarının kabulü	O2 V3
2 Farklı deneyimleri anlamak	Başkalarının haklarının kabulü	O3 V4
3 Başkasının bakış açısını görmek	Başkalarının haklarının kabulü	O3 V4
4 Kaynakları adil paylaşmak	Kaynakların hakkaniyetli dağılımı	O4 V5
5 Anlaşmazlıkları çözmek	Komşularla iyi ilişkiler	O4 V5
6 Birlikte çalışmak	Komşularla iyi ilişkiler	O6 V7
7 Daha kırılgan olanı dahil etmek	Başkalarının haklarının kabulü	Hepsi
8 Birlikte karar vermek	Küçük ölçekte katılımcı yönetim	O6 V5 V7

Ve Dörtlü Özdenetim Sorusu

Rotary'nin Dörtlü Özdenetim Sorusu bir şeyin gerçek olup olmadığını, ilgili herkes için adil olup olmadığını, iyi niyet ve daha iyi dostluklar sağlayıp sağlamadığını ve ilgili herkes için yararlı olup olmadığını sorar. Su Deposu, ikincisini ve dördüncüsünü doğrudan uygulamaya koyar. Dört grubun yetmeyecek kadar az suyu bölüşmesi gerekir ve bunu dinlemeden yapamazlar.

Kanıt sınırı. 2025 Barış İnşası Fonu Tematik İncelemesi 33 ülkede 41 projeyi değerlendirdi; dördüncü kohortu iklim ve çevresel barış inşası üzerine 12 projeye baktı. İklim stresini zayıf yönetim, yoksulluk ve mevcut mağduriyetlerle etkileşen bir şey olarak tanımlıyor. İklimden çatışmaya doğrudan bir nedensellik bulmuyor. Siz de bulmamalısınız. "Risk çarpanı" deyin, asla "neden" demeyin.

Her şeye barış inşası demeyin. Çevresel iş birliği diyalog için açıklıklar yaratabilir. Barış inşası değeri, konunun iklim olmasından değil, katılımın, adaletin ve karar almanın nasıl tasarlandığından ve uygulandığından gelir.

Saha oturumları ne öğretti

Bunların hiçbirisi uzun süre kuramsal kalmadı. Eylül 2026'da beş oturum yapıldı: Üçü Delhi genelinde yüz yüze, ikisi çevrimiçi. Odada yaklaşık seksen çocuk yer aldı, kabaca dokuz ile on beş yaş arası; aralarında on Rotaract ve iki Interact kulübü katıldı ya da bağlandı.

Bir kısmı iyi gitti, bir kısmı gitmedi ve ters giden kısımlar bu rehberi iyi gidenlerden daha çok şekillendirdi. Aşağıdaki her şey o beş öğleden sonradan çıktı.

NE OLDU	BU YÜZDEN NE DEĞİŞTİ
Çocuklar, kimse onlara öğretmeden önce su tasarrufunu, atık bertarafını, temizliği, plastik yakmamayı ve azalt-yeniden kullan-geri dönüştür'ü saydı.	Zaten bildiklerinden başlayın, sonra sistemlere, eşitsiz etkilere ve paylaşılan sorumluluğa geçin.
Mahalle çizimlerinde giderler, sivrilinekler, atık, trafik dumani, toz ve barınma koşulları ortaya çıktı.	Haritalama düşük baskılı giriş noktasıdır. Asla tam konum ya da kişisel açıklama istemeyin.
Su Deposu; okul, sağlık, hane ve geçim rolleri arasında gerçek bir müzakere üretti. Her grup, söylenmeden kendi suyundan bir miktar verdi.	Çevrimdışı tutun. Değerlendirmeyi koruyun. Anlık paylaşımı uzun vadeli yönetişimden ayırın.
Bir topluluk mekânı uzun açıklama için fazla gürültülüydü.	Hareket, görseller, küçük gruplar, kısa talimatlar, her seferinde tek soru. Hareketli bir etkinlik dikkati sıfırlar.
Eğitimli gönüllüler etkinlik planı yerine açık tartışmaya kaydılar ve süre bitti.	Oturumdan önce Rehber ile prova yapın. Artık her temel oturum, katılımcıların yaptığı bir görevin etrafında kuruluyor.
Oturumlar planlanan iki-iki buçuk saat değil, yaklaşık bir saat sürdü.	45 ve 60 dakikalık planlar varsayılandır. Kısa planlayın.

Bu kanıtın göstermediği şey. Oturum öncesi ya da sonrası test yapılmadı. Örneklemeler küçüktü ve yaş ile ortam bakımından değişkendi. Bu oturumlar, etkinliklerin gürültülü, zamanı kısıtlı ve kaynağı az koşullarda işe yaradığını ve kulüplerin bunları benimseyeceğini gösteriyor. Öğrenme kazanımı ya da davranış değişikliği göstermiyor. Kendi oturumunuzu raporlarsanız bu çizgiyi net tutun.

Bu pilotun eksik bıraktığı ölçümü ekleyin. Oturumunuzdan önce ve sonra üç kısa soru sorun ve cevapları yazın. Şimdiye kadarki kanıtlardaki en büyük tek boşluk budur ve beş dakikada kapatabilirsiniz.

Çevrimdışı etkinlikleri yürütmek

- Günden önce yaş aralığını, grup büyüklüğünü, dili, süreyi, çocuk koruma sürecini ve mekânı teyit edin.
- Bir ana güzergâh ve bir yedek seçin. Bütün El Kitabı'nı tek oturumda kullanmaya çalışmayın.
- Fiziksel alanı kullanın: köşeler, halkalar, galeri gezileri ve jetonlar soyut fikirleri görünür kılar.
- Talimatları bir dakikanın altında verin, gösterin, sonra başlayın. Değerlendirmeyi deneyimden önce değil sonra yapın.
- Karma yaşlarda aynı problemi koruyun ve soruların derinliğini değiştirin. Küçükleri büyüklerle yalnızca bu, büyük seslerin baskın çıkmasına değil katılmalarına yardım ediyorsa eşleştirin.

Etkinlik etkinlik, amaç ve uyarı

KOD	AMAÇ	BARIŞ BAĞLANTISI	ANA UYARI
01	Yerel bilgiyi, varlıkları ve eşitsiz maruziyeti açığa çıkarmak.	Yer, hizmetler, erişim, topluluk güçleri.	Tam adres yok. Zorla açıklama yok.
02	Sistem düşüncesi ve nedensel temkin kurmak.	İklim, birkaç baskıdan biri. Müdahale noktasını bulun.	Olasılıkları determinist bir iklim-çatışma iddiasına çevirmeyin.
03	Eşitsiz seçenekleri görünür kılmak.	Bakış açısı alma ve hakkaniyetli destek.	Kırılganlığın kişisel bir zayıflık olduğunu asla ima etmeyin.
04	Rekabet eden ihtiyaçlar, müzakere ve ortak kurallar pratiği.	Kaynak yönetişimi, adalet, uzlaşma.	Doğru bir dağıtım yoktur. Gücü ve baskınlığı yönetin.
05	Çevreyi, hizmetleri ve sorumluluğu bağlamak.	Ötekileştirilmiş toplulukları suçlamadan hesap verebilirlik.	Her atık ya da drenaj sorununa iklim değişikliği demeyin.
06	Farkındalıktan etkiye ve ortaklığa geçmek.	Anlamlı katılım ve kurumsal yanıt.	Karar vericiye giden yolu olmayan göstermelik eylemden kaçının.

O1'den O6'ya

O1 Benim Yerim

Yorumlamadan önce dinleyin. Çocuklar giderleri, atığı, gölgeyi, trafiği, su noktalarını, kalabalık barınmayı, parkları ve topluluk güçlerini çizer. "Bana iklim sorununu göster" yerine "sıcak ya da şiddetli yağmur sırasında burada ne değişir?" diye sorun. Bu, işi somut tutar ve her çevre meselesini bir iklim etiketine zorlamanızı engeller.

O2 Sonuç Ağı

Üç ila beş halkadan sonra zinciri bilerek kesin. Sorun: bu garanti mi? Başka ne önemli? Hizmetler, planlama, aile kaynakları ya da iş birliği sonucu nerede değiştirebilir? Zincir çatışmaya, göçe ya da şiddete ulaşırsa yavaşlayın ve düz bir nedensel çizgi çizmek yerine aracı koşulları adlandırın.

O3 Çok Sıcak

Öğrenilecek şey "en güvenli seçeneği seç" değildir. Öğrenilecek şey, insanların eşit seçeneklere sahip olmadığıdır. Çocukları dinledikten sonra köşe değiştirmeye davet edin. Daha büyük gruplar için ikinci bir katman ekleyin: güvenli seçeneğin herkese açık olması için okul, ulaşım ya da belediye düzeyinde neyin değişmesi gerekirdi?

O4 Su Deposu, yalnızca çevrimdışı

Adil bir cevap ilan etmeyin. Kıtık ödünleşim yaratmalıdır. Kimin konuştuğunu, kimin sözünün kesildiğini, çocukların ihtiyaçtan mı güçten mi tartıştığını, yeniden kullanım veya verimlilik öneren olup olmadığını ve dinledikten sonra konumların değişip değişmediğini izleyin. Değerlendirmede anlık dağıtımı uzun vadeli su yönetiminden ayırın. Hangi seslerin eksik olduğunu ve gerçek bir karar vericinin neyi bilmesi gerektiğini sorun.

Sahada gözlenen: gruplar, kolaylaştırıcı sonucu yönlendirmeden uygulanabilir bir paylaşıma ulaştı ve bazı çocuklar atık konusunda insanları hesap verebilir kılmayı gündeme getirdi. Bırakın grup oraya kendi varsın. Sizin sessizliğiniz işi yapıyor.

O5 Atık Zinciri

Sorumluluğu dağıtmak için geriye yürüyüşü kullanın. Çocuklar fark edebilir, ayırtabilir, bir miktar atığı azaltabilir ve güvenli farkındalık çalışması örgütleyebilir. Yetişkinler, atık sistemleri, işletmeler ve yetkililer çocukların yerine geçemeyeceği sorumluluklar taşır. Burası suçlamadan hesap verebilirliği tartışmak için iyi bir yerdir.

O6 Çözüm Sprinti

Bir çözüm; bir karar vericiyi, bir ortağı ya da bir hizmeti adlandırdığında ve geri bildirim için bir yol içerdiğinde daha güçlüdür. Sorun: gençler bunu sunarsa, sonra ne olduğunu nasıl öğrenecekler? Katılımı danışılmaktan etkiye taşıyan soru budur.

Çevrimiçi etkinlikleri yürütmek

- Katılma biçimini her 5-10 dakikada değiştirin: ses, sohbet, tepkiler, anket, kâğıt, paylaşılan slayt.
- En az iki katılma yolu sunun. Kamera asla zorunlu değildir.
- Kendine güvenen konuşmacılar yönü önce belirlemesin diye sohbet şelalesini kullanın.
- Ayır odalar yalnızca ev sahibinin koruma, denetim ve platform kontrolleri uygunsu.
- Su Deposu'nu asla çevrimiçi yürütmeyin. Onu çalıştıran şey jetonlar ve yüz yüze müzakeredir.
- Kayıt yok, ekran görüntüsü yok, birebir özel mesaj yok, sarsıcı içerik yok, zorla açıklama yok.

V1'den V3'e

V1: nazikçe düzeltin ve yalnızca yanlış demek yerine hangi kanıtın yardımcı olacağını sorun. V2: asla tam ev konumu istemeyin ve kâğıdı kameraya tutmayı isteğe bağlı tutun. V3: her şelaleden sonra bir zincir seçmeden önce birkaç farklı cevabı yüksek sesle okuyun, sonra kesici bir etken isteyin. Bu, tek hikâye düşüncesini azaltır.

V4 Aynı Gün, Farklı Seçenekler

Hayalî karakterler kullanın. Katılımcılardan grupta kimin yoksul, hasta, yerinden edilmiş ya da dezavantajlı olduğunu belirlemelerini istemeyin. Değerlendirmeyi "farklı ihtiyaçlar"dan "hangi destek, hizmet ya da politika sonucu değiştirir?" sorusuna taşıyın.

V5 Farklı Öncelikler, Tek Plan

Bu, çevrimiçi güzergâhın ana müzakere pratiğidir. Gizli bir anketle başlayın, sonra ortak bir plan istemeden önce seçimlerin arkasındaki değerleri, sağlık, erişim, maliyet, güvenlik, öğrenme, açığa çıkarın. Çoğunluk oyunun tartışmayı bitirmesine izin vermeyin. Azınlık önceliğinin neyi açığa çıkardığını ve bir kuralın ya da birleşimin onu koruyup koruyamayacağını sorun.

V6 Dur, Kontrol Et, Seç

El Kitabı sayfa 27'deki hayalî, sarsıcı olmayan gönderileri kullanın. Amaç medya uzmanlığını sınamak değil. Tepki verme ve paylaşma dürtüsünü yavaşlatmak. Duyguyu, kaynağı, tarihi, yeri, eksik bilgiyi, mahremiyeti ve güvenilir yetişkinin kim olacağını ele alın. Sıkıntı yaratırsa durun ve sakinleştirin.

V7 Tek Sorun, Çok Yardımcı

Fikirleri BEN, BİZ ve YETİŞKİNLER VE KURUMLAR diye ayırın ki gençler gerçekçi olmayan bir yükte değil, faillikle ayrılsın. Daha büyük gruplar için bir etki yolu ekleyin: kim karar veriyor, ona nasıl ulaşılır, hangi kanıt ya da müttefikler yardım eder ve gençler geri dönüşü nasıl duyar.

Afet içeriği çocuklara zaten ulaşıyor

İklim ve afet görüntüleri, kimse planlasa da planlamasa da çocukların telefonlarına düşüyor. Ağustos 2026'da Nepal'deki Bhote Koshi ve Trishuli selinden sonra sarsıcı video saatler içinde platformlara yayıldı ve olaydan yüzlerce kilometre uzaktaki çocuklara ulaştı. The Kathmandu Post'ta yazan bir çocuk koruma uzmanı, tekrarlayan maruziyetin çocukları afete hiç yakın olmasalar bile korkmuş, kaygılı ya da huzursuz bırakabileceğini savundu.

Bazen bir çocuğu korumak, paylaş tuşuna basmamaya karar vermek kadar basittir.

Korku eklemekten bilgi okuryazarlığı kurun. Hayalî, sarsıcı olmayan örnekler kullanın. Üzücü içeriğin insanların nasıl hissettiğini etkilediğini kabul edin. Kaynağı, tarihi ve yeri kontrol etmeyi teşvik edin. Güvenilir yetişkinleri ve güvenilir kanalları belirleyin. Etkileşim yaratmak için asla şok edici görüntü kullanmayın.

Oturumunuzdaki bir çocuk bir afet yaşıyorsa, V6 o grup için doğru etkinlik olmayabilir ve Su Deposu daha yumuşak versiyona ihtiyaç duyabilir. Oturum sırasında çocuğa değil, öncesinde ev sahibi kuruluşa sorun.

Bölüm 15 ve 16: 10-18 yaş için uyarılama

KABACA 10-13	KABACA 14-18
Daha kısa talimatlar, somut senaryolar, çizim ve hareket, daha az soyut terim.	Kanıt kalitesini, yönetişimi, geçim kaynaklarını, kurumsal sorumluluğu ve etki yollarını ekleyin.
"Sonra ne olur?" ve "kim yardım edebilir?" diye sorun.	"Bu sonucu başka ne şekillendiriyor?", "karar gücü kimde?", "hangi kanıt ihtiyacımız olurdu?" diye sorun.
Erişim ve destekte basit farkları olan hayalî karakterler.	Kesişen etkenleri ekleyin ve çözümün sesi, kaynakları ya da fırsatı yeniden dağıtıp dağıtmadığını sorun.

Zor anlarda ne söylenir

NE ZAMAN	ŞUNU DENEYİN
Katılımcılar anlaşıyor	"Herkes neyi korumaya çalışıyor? Hangi bilgi ya da kural yardımcı olurdu?"
Tek bir ses baskın çıkıyor	"Henüz konuşmamış birinden dinleyelim" deyin ya da cevapları önce sohbette veya ikişerli alın.
Biri bir topluluğu suçluyor	"Orada gerçekte hangi hizmetler ve seçenekler var? Başka kimin sorumluluğu var?"
İklimin çatışmaya yol açtığı söyleniyor	"İklim baskısı mevcut sorunları zorlaştırabilir. Gerilimin çatışmaya dönüşüp dönüşmeyeceğini başka ne şekillendirir?"
Bir çocuk her şeyden kendini sorumlu hissediyor	"Gençler ne katkı sunabilir ve yetişkinlerle kurumlar ne yapmak zorunda?"
Bir plan birini dışarıda bırakıyor	"Kim buna katılmakta ya da bundan yararlanmakta zorlanabilir? Nasıl uyarlayabiliriz?"

Bölüm 17, bu kez tamamı

Çocuk koruma ve zarar vermeme

Kısa hâlini sayfa 2'de, hiçbir şey yürütmeden önce okudunuz. Bu, aynı zeminin düzgün biçimde ele alınmış hâli ve bu rehberin, bakmadan kendi sözlerinizle anlatabilecek kadar iyi bilmeye değer tek kısmı; çünkü ona ihtiyaç duyduğunuz anda sayfayı bulacak vaktiniz olmayacak.

- Travma, yerinden edilme, yoksulluk, hastalık, âdet ya da aile durumunun açıklanmasını istemeyin.
- Hassas her eşitsizlik senaryosu için hayalî karakterler kullanın.
- Bir çocuk koruma kaygısı açıklanırsa ev sahibi kuruluşun sürecini izleyin. Oturumu yürütmeden önce bunun ne olduğunu öğrenin.
- Çocukları tüketim, aile tercihleri ya da kontrolleri dışındaki koşullar yüzünden utandırmayın.
- İsimleri, görüntüleri, kayıtları ve tam konumları, özellikle çevrimiçi, koruyun.
- Fotoğraf rızasını okulla ya da STK ile önceden kararlaştırın. Bir pilot oturumda çocuklar rıza göstermedi, bu yüzden hiç fotoğraf çekilmedi. Bu doğru sonuçtur, başarsızlık değil.
- Zor konuları sakinleştirme, destek ve gerçekçi faillikle bitirin.

Sizde kalan malzeme. Bazı kanıtlar bu Rehber'e aittir, çocukların önüne değil. Örneğin Etiyopya'da kuraklıktan etkilenen yerinden edilme bölgelerinde, aileler gelirlerini kaybettikçe çocuk yaşta evlilik oranları tek bir yılda iki katından fazla arttı ve hedefli koruma çalışması ertesi yıl vakaları azalttı. Bu, bir oturumu nasıl çerçeveleyeceğine karar veren bir yetişkin için önemli bağlamdır. Bir çocuk etkinliğinin içeriği değildir.

Kapsayıcılık kontrolü

- İnsanlar uzun okuma ya da topluluk önünde konuşma olmadan katılabiliyor mu?
- Örnekler cinsiyet, sınıf, kast, engellilik, uyruk ya da yerinden edilmeyeyle ilgili klişelerden arınmış mı?
- Etkinlik hareket, işitme, görme ya da öğrenme farklılıkları için uyarlanabilir mi?
- Kimin bilgisi uzman kabul ediliyor? Yaşanmışlık, kimse açıklamaya zorlanmadan hoş karşılanıyor mu?
- Nihai çözüm farklı ihtiyaç ve bakış açılarına sahip insanları kapsıyor mu?

Hızlı bir test. Odadaki en sessiz çocuğu gözünüzün önüne getirin. Planınızın her parçasına, herkesin önünde konuşmadan katılabilir mi? Katılamıyorsa bir giriş yolu ekleyin.

Çocukları değil, oturumu izleyin

Oturum bitti, sandalyeler üst üste kondu ve bir sonrakinin daha iyi olup olmayacağına karar veren on dakika bu. Çocukları değil, oturumu izleyin. Buraya etkinliği iyileştirmeye geldiniz, odadaki kimseye not vermeye değil.

Sahada öğrendiklerinizi resmî bir değerlendirmeden açıkça ayrı tutun. Pilot bir değerlendirme yapmadı, bunu açıkça söyledi ve bu dürüstlük sayesinde daha güçlüydü.

GÖZLEMLEYİN	NOTLAR
En çok ilgi çeken etkinlik	
Katılımcıların zaten bildikleri	
Fark edilen eşitsiz etkiler	
Anlaşmazlığın nasıl ele alındığı	
Kim sessiz kaldı, kim baskın çıktı	
Dinlemenin ya da değişen bir konumun kanıtı	
Yönlendirilmeden üretilen çözümler	
Yeniden yazılması gereken talimat	
Beklenmedik her şey	

Üç soru, önce ve sonra

Pilotun sahip olmadığı ölçüm budur. Aynı üç soruyu başta ve sonda sorun ve cevapları yazın. Toplam beş dakika.

SORUN	
1	Hava durumunun ya da iklimin gününüzü etkilediği bir yol söyleyin.
2	İki grup da suya ihtiyaç duyduğunda ve yeterli su olmadığına ne olmalı?
3	Saydığınız sorunları çözmekten kim sorumlu?

Kolaylaştırıcının kendini değerlendirmesi

1-5 PUAN	İFADE
1-5	Rehberi anlamak kolaydı.
1-5	Etkinliği kolaylaştırmak pratikti.
1-5	Çocukların katılmak için anlamlı fırsatları oldu.
1-5	Etkinlik iklimi adalet ve iş birliğiyle açıkça bağladı.
1-5	Bu etkinliği yeniden kullanır ya da uyarlarım.

Bir sayıyı ancak gerçekten topladıysanız bildirin ve kaç kişinin, hangi ortamda cevapladığını söyleyin.

Çeviri ve yerel uyarlama

Her iki kitap da çevrilmek için hazırlandı. Kelimesi kelimesine değil, anlam için çevirin. Çocuk dostu iklim terimlerini, çocuk koruma ifadelerini, rol adlarını ve yerel kurumları gözden geçirin.

Güvenlik açısından kritik talimatlar ikinci bir okuyucu gerektirir. Çevrilmiş ifadeler çocuklarla kullanılmadan önce iki dilli bir inceleme ya da geri çeviri önerilir, ardından küçük bir pilot. Bu her şeyden önce 17. bölüm ve O4 brifingi için geçerlidir.

Hindistan ve MENA için, iki bölgeyi de tek tip bir bağlam gibi ele almayın. Senaryoları yerel olarak anlamlı tehlikeler, hizmetler ve kurumlarla değiştirin. Bir MENA ortamında dört şey değişir:

NE DEĞİŞİR	NASIL
Dil	Kitapların çevrilmesi gerekir. Kütüphane hâlihazırda 17 Arapça, 20 İngilizce ve Arapça, 24 Türkçe kaynak barındırıyor.
Örnekler	Yerine su kıtlığını, toz fırtınalarını ve bunların solunuma etkisini, elektrik kesintileriyle kısalan okul günlerini koyun.
Hassasiyet	Su Deposu çocuklardan kıtlığı canlandırmalarını ister. Çocukların yerinden edilme ya da çatışma kaynaklı kıtlık yaşadığı yerlerde önce küçük bir grupla deneyin, kolaylaştırıcıları nasıl durduracakları konusunda bilgilendirin ve daha ağır kanıtları bu Rehber'de tutun.
Ortaklar	Türkiye bölgeye komşudur ve COP31'e ev sahipliği yapar; bu da onu Arapça konuşulan ülkelerden önce pratik bir ilk adım kılar.

SKH çerçevelemesi, kuruluşunuz kullanıyorsa. Malzeme SKH 4 eğitim, 6 su, 10 eşitsizliklerin azaltılması, 11 sürdürülebilir şehirler, 13 iklim eylemi, 16 barışçıl ve kapsayıcı toplumlar ve 17 ortaklıklar ile eşleşir. Bunu bir çerçeveleme aracı olarak kullanın. Tek bir atölye bir Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ni gerçekleştirmez ve gerçekleştirdiğini iddia etmek, en çok ikna etmek istediğiniz insanlar nezdinde güvenilirliğinize mal olur.

Ve daha hafif bir şey istediğinizde

Yarışmayı yürütmek

Her oturum bir müzakere oyunu olmak zorunda değil. Yarışma El Kitabı'nda 21-24. sayfalarda, cevap anahtarı burada bir sonraki sayfada ve ısınma, kapanış ya da grubun daha büyük bir şeye enerjisinin olmadığı bir günde tam bir oturum olarak işe yarıyor.

Çocuklar için yazıldı ve eğittiğiniz gönüllülerde de aynı derecede işe yaradığı ortaya çıktı; onlar da genellikle kendilerine bir şeyler anlatılması yerine soru sorulmasından memnun oluyor.

Kurulum: kavanoz gösterisi

GEREKENLER	İKİ TERMOMETRE, KAPAKLI BİR CAM KAVANOZ VE BİR ISI LAMBASI YA DA GÜNEŞLİ BİR PENCERE KENARI.
Yöntem	Bir termometreyi kavanozun içine, birini açık havaya koyun. Işık kaynağını ikisine de aynı uzaklıkta yerleştirin. 10-15 dakika boyunca her 60 saniyede ikisini de okuyun.
Ne oluyor	Kavanoz ısıyı hapseder, bu yüzden içerideki sıcaklık dışarıdakinden daha hızlı yükselir.

Bunu yürütürken yüksek sesle söyleyin. Kavanoz bir modeldir, kanıt değil. Isıyı hapsedmenin sıcaklığı artırdığını gösterir. Atmosferik sera fiziğini yeniden üretmez ya da kanıtlamaz ve atmosfer cam kavanoz gibi çalışmaz. Farkı sonradan öğrenen çocuklar, bunu söylediğiniz için size daha çok güvenecektir. Güvenli ekipman ve düzgün gözetim kullanın.

Önceden öğretilcek kelimeler

TERİM	ŞÖYLE SÖYLEYİN
İklim ve hava durumu	Hava durumu bugündür. İklim uzun yılların ortalamasıdır.
Sera etkisi	Gazlar güneşin ısını tutar, bu da Dünya'yı yaşanacak kadar sıcak kılar.
Karbon ayak izi	Bir kişinin ya da ülkenin yaptıkları yüzünden kabaca ne kadar CO2 salındığı.
Humus	Kompostun yaptığı zengin toprak. Yerin nemi ve besini tutmasına yardım eder.
Dayanıklılık	Bir şoku alıp çabuk toparlanabilmek.

7-9 yaş için, grubunuz küçük yaşlıysa: karşıdan karşıya geçme fikrini kullanın. Araba görmesek bile iki yana bakarız, çünkü yanılmanın bedeli çok ağır. Dünya'yı da aynı nedenle şimdiden koruruz. İhtiyatlılık ilkesi tek cümlede budur.

Cevap anahtarı

Sorular El Kitabı'nda, sayfa 21-24. Bu sayfayı gruba vermeyin.

BÖLÜM 1: HAVA DURUMU, İKLİM VE SERA BATTANİYESİ

CEVAP	
1 • B	Hava durumu kısa vadelidir. İklim uzun yılların ortalamasıdır.
2 • B	Atmosfer ısıyı tutar, tıpkı kavanoz gibi. "Model, kanıt değil" cümlesini burada tekrarlayın.
3 • C	Fosil yakıtlardan çıkan başlıca gaz CO2'dir. Metan da güçlü bir sera gazıdır ve kompost bölümünde yeniden karşınıza çıkar.
4 • B	Karşıdan karşıya geçmeden önce iki yana bakmak gibi, kesinlik olmadan da zararı önlemek için harekete geçeriz.
5 • D	Üçü de. Paylaşılan atmosfer ve okyanuslar, gelecek kuşaklar ve ülkeler arasında çok farklı etkiler. Bu, sorumluluk etiği sorusudur.

BÖLÜM 2: EŞYALARIMIZIN YOLCULUĞU

CEVAP	
6	1 Ekim, 2 Hasat, 3 Öğütme, 4 Pişirme. 2'den 4'e kadarki adımlar büyük ölçüde fosil yakıtla çalışan makinelerle dayanır.
7 • B	Daha varlıklı ülkeler kişi başına genellikle daha çok ulaşım, daha çok elektrik ve daha çok ithal ürün kullanır. Bunu bireysel çocuklar ya da aileler üzerinden değil, sistemler üzerinden tutun.
8 • Doğru	Yeni boksit madenciliği ve rafinajı çok enerji yoğunudur. Bir alüminyum kutuyu geri dönüştürmek, ham cevherden yapmaya kıyasla yaklaşık yüzde 95 daha az enerji kullanır.

Cevap anahtarı, devamı

BÖLÜM 3: YEMEK ARTIKLARIYLA SİHİR

CEVAP	
9	çöp sahası, metan, humus, karbon bakımından zengin; bu sırayla.
10 • B	İki ölçü karbon bakımından zengin kahverengiye bir ölçü yemek artığı. Kahverengiler ayrışmayı besler ve yığının nefes almasını sağlar.
11	Nem ve besin.

BÖLÜM 4: BAŞ EDEBİLEN BİR OKUL KURMAK

CEVAP	
12	Beşi de işaretlenmeli. Dayanıklılık, bir fırtınadan sonra öğrenmenin sürebilmesi için tasarlamak demektir; buna yapının kendisi kadar yeşil alan, su ve enerji de dahildir.

Tasarım fikirleri nereden geliyor. UNICEF Tedarik Birimi'nin iklime ve afete dayanıklı okullar rehberliği; rüzgâra, sele ve depreme dayanan ve güneş enerjisi, yağmur suyu hasadı ve yeşil alan içerebilen tasarımları kapsar. Çocuklar neye ihtiyaç olduğunu belirler. Yapı mühendisliği nitelikli yetişkinlere aittir.

Kaynakça

Bu rehberdeki her sayı bunlardan birine dayanır; bir gönüllü ya da bir okul müdürü bir rakamın nereden geldiğini sorarsa, dönülecek sayfa budur. Ülkeye, temaya ve duruma göre sıralanmış yaklaşık 305 kaynaklık daha geniş kütüphane proje sitesinde yer alır.

- Gaston, E. (2025). Youth in climate, peace and security, and environmental peacebuilding. Cohort 4 of the 2025 Peacebuilding Fund Thematic Review on Youth, Peace and Security. UNU Centre for Policy Research.
- Institute for Economics & Peace (2022). Positive Peace Report 2022. visionofhumanity.org
- Jha, K., Prakash, M., Ghorpade, A. R., Kumar, E., & Behera, M. D. (2024). Study on young children and climate change. ICLEI South Asia.
- Mohamed, M., et al. (2025). Climate change and child wellbeing: a systematic evidence and gap map. The Lancet Planetary Health.
- Pandey, K. (2026). Born into climate risk: nearly every child in India now faces overlapping hazards, warns UNICEF. Down To Earth.
- Pandey, K., & Sengupta, R. (2024). Climate India 2024: an assessment of extreme weather events, January to September. Centre for Science and Environment.
- Proulx, K., Daelmans, B., Baltag, V., & Banati, P. (2024). Climate change impacts on child and adolescent health and well-being: a narrative review. Journal of Global Health, 14, 04061.
- Raghuvanshi, A. (2026, 9 Eylül). Disaster reaches children through their screens. This must stop. The Kathmandu Post.
- Save the Children (2024). Participatory action research: climate and youth.
- Thalib, L., & Al-Taiar, A. (2012). Dust storms and the risk of asthma admissions to hospitals in Kuwait. Science of the Total Environment, 433, 347 to 351.
- UNICEF (2021). Running Dry: the impact of water scarcity on children in the Middle East and North Africa.
- UNICEF (2023). Growing up in a changing climate: the impact on children in the Middle East and North Africa.
- UNICEF (2026). Children's Climate Risk Report 2026. data.unicef.org/resources/childrens-climate-risk-report-2026
- UNICEF Supply Division (n.d.). Building climate and disaster resilient schools.
- United Nations (2015). 2030 Agenda for Sustainable Development. sdgs.un.org/2030agenda
- Vergunst, F., & Berry, H. (2021). Climate change and children's mental health: a developmental perspective. Clinical Psychological Science.
- Weeda, L. J. Z., et al. (2024). How climate change degrades child health: a systematic review and meta-analysis. Science of the Total Environment.
- Yerkes, S., & Uakkas, S. (2025). Youth and climate change in the Middle East and North Africa. Carnegie Endowment for International Peace.
- Proje kaynağı: Ghosh, A. (2026). Climate, Children and Peace: understanding climate change through a child-centred peacebuilding lens, India and MENA.

İki bağlantı dışarıda tutuldu. Önceki taslaklarda bir PEEP iklim kaynağı ve bir Bayer sera sınıf kaynağı yer alıyor. İkisinin de URL'sinin çalıştığı doğrulanamadı, bu yüzden çalışın bir bağlantı sağlanana kadar ikisi de bu listenin dışında. Başka hiçbir şey çıkarılmadı.